

Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет імені
Михайла Коцюбинського
Історичний факультет
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова

РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

ДРУГА ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
СТУДЕНТСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ

11 квітня 2024 р.

**Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Історичний факультет
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова**

РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

**ДРУГА
ВСЕУКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

11 квітня 2024 р.

Вінниця – 2024

Регіональні студії української історії. Матеріали Другої Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. 11 квітня 2024 р. / відповід. ред. І.М. Романюк. Вінниця : ВДПУ, 2024. 207 с.

Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №9 від 8 травня 2024 р.)

У збірнику наукових праць на основі широкого кола джерел та літератури висвітлюються актуальні проблеми регіональної історії України.

Редакційна колегія:

І.М. Романюк, доктор історичних наук, професор, відповідальний редактор;

Ю.А. Зінько, кандидат історичних наук, професор;

В.О. Гребеньова, кандидат історичних наук, доцент;

Т.Р. Кароєва, доктор історичних наук, професор;

О.А. Коляструк, доктор історичних наук, професор;

О.І. Криворучко, кандидат історичних наук, доцент;

І.В. Мазур, кандидат історичних наук, доцент;

О.А. Мельничук, доктор історичних наук, професор;

І.І. Ніколіна, кандидат історичних наук, доцент;

Ю.С. Степанчук, доктор історичних наук, професор;

УДК 94(477) (06)
Р32

© Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
2024.

© Автори статей

З М І С Т

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Максим Тихолаз	8
БАРСЬКА КОНФЕДЕРАЦІЯ ТА ЇЇ ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ	
Єгор Пархоменко	12
ОСОБЛИВОСТІ ГЕРАЛЬДИКИ ПОДІЛЛЯ	
Олена Якубовська	15
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ СТАНОВИЩЕ ВІННИЦЬКОГО ПОВІТУ НАВЕСНІ 1918 РОКУ	
Даріна Бінковська	19
УЧАСТЬ ЖІНОЦТВА У НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ПРОЦЕСАХ УКРАЇНИ 1917-1921 РР.	
Анастасія Білик	23
ДИРЕКТОРІЯ УНР ТА ЗОУНР: ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ТА СУПЕРЕЧНОСТІ (ЛІТО-ОСІНЬ 1919 Р.)	
Іван Олійник	27
РЕЛІГІЙНА ДИНАМІКА НА ПОДІЛЛІ В 1920-Х РОКАХ	
Анастасія Рога	32
СОЦІАЛЬНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ОБМЕЖЕННЯ «ПОЗБАВЛЕНЦІВ» В ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ	
Ігор Мусієнко	36
ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ В ПЕРЕДДЕНЬ НЕПУ	
Вікторія Хавтирко	40
СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ У МІСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ У 1920-Х РОКАХ.....	
Марина Дика	43
ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ЖИТОМИРЩИНІ В 1920-1930-Х РР.	
Поліна Кердань	46
ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ПРО ГОЛОДОМОР-ГЕНОЦИД 1932–1933 РР. В УКРАЇНІ СУЧАСНИМИ ЗАРУБІЖНИМИ МИТЦЯМИ...	

Ганна Миколіук

ЕТАПИ ВЕРБУВАЛЬНОЇ КАМПАНІЇ УКРАЇНЦІВ НА РОБОТИ ДО НІМЕЧЧИНИ В ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	49
--	----

ІСТОРІОГРАФІЧНІ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Катерина Калантурська

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ І МІСЬКОЇ ГЕРАЛЬДИКИ ПОДІЛЛЯ У XV – XVIII СТ.	53
---	----

Ангеліна Августінова, Тетяна Піменова

ВІННИЧЧИНА НА СТОРІНКАХ ПЕРШИХ ВИДАНЬ «БРИТАНСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ» (XVIII СТ.).....	56
--	----

Андрій Бойда

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ В. ПОРАЙКА В АВСТРИЙСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ (1888-1914)	59
---	----

Яна Калинчук

ГУЦУЛЬЩИНА НА СТОРІНКАХ ПРАЦЬ НАДНІПРЯНСЬКИХ ЕТНОГРАФІВ В ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТ.	63
--	----

Олена Мордас

ВІДОБРАЖЕННЯ У ГАЗЕТІ «РАДА» ВИБОРІВ ДО ТРЕТЬОЇ ДУМИ У 1907 Р.	66
--	----

Людмила Данильчук

КУЛЬТУРНІ ПОДІЇ У СУСПІЛЬСТВІ ПРЕДСТАВЛЕНІ У ГАЗЕТІ «РАДА» У 1910 Р.	70
--	----

Марія Довгань; Дарина Уманець

ІНФОРМАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ФОНДУ ВІННИЦЬКОГО ПОДАТКОВОГО ІНСПЕКТОРА (1892-1918) ДЛЯ ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	72
---	----

Максим Бочуля

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ НА ШПАЛЬТАХ ГАЗЕТИ «ПОДІЛЛЯ»: ДЕРЖАВОТВОРЧИЙ КОНТЕКСТ	77
--	----

Роман Мазур

РЕВОЛЮЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА ПОДІЛЛІ 1917 Р. У СПОГАДАХ О. СНЕГОВА	80
---	----

Анна Власюк

ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРНИХ ЗМІН В УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ ПЕРІОДУ НЕПУ (1921-1928 РР.).....	84
--	----

Марина Колесюк

МОНОГРАФІЯ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО «ІСТОРІЯ ТУРЕЧЧИНИ» (1924)	86
--	----

Сергій Борзов

ТАКТИКА І СТРАТЕГІЯ БІЛЬШОВИЦЬКОГО ТЕРОРУ В ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ РОБЕРТА КОНКВЕСТА	89
---	----

Каріна Кропивницька

МАТЕРІАЛИ ДЕРЖАРХІВУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ «ВОЛИНОК» У 1932 Р. В НАДРОССЯНСЬКОМУ КРАЇ	93
--	----

Юлія Івасюта

ДОСТУП ДО АРХІВІВ РАДЯНСЬКИХ КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНИХ ОРГАНІВ В М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ: ЮРИДИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ	95
---	----

Олександра Горпинич

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА ІСТОРІОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАЛІНСЬКИХ РЕПРЕСІЙ НА ЖИТОМИРЩИНІ (1930-1940 РОКИ)....	98
---	----

Дарина Бачманюк

ГАЗЕТА «ДІЛО» ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ДЕПУТАТІВ У ПАРЛАМЕНТІ ПОЛЬЩІ 1938-1939 РР. ...	101
--	-----

Анатолій Добровольський

УКРАЇНСЬКА СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТІЯ НА ШПАЛЬТАХ «УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО ЖУРНАЛУ» (1990-2024 РР.)	104
---	-----

**РЕГІОНАЛЬНА ІСТОРІЯ В СУЧАСНІЙ
СОЦІОГУМАНІТАРИСТИЦІ**

Максим Зайцев

МЕТОДИ КОНСПІРАЦІЇ «ФІЛІКІ ЕТЕРІЇ» У ЇЇ ОДЕСЬКИЙ ПЕРІОД	109
---	-----

Михайло Панасюк

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРАВОСЛАВНИХ РЕЛІГІЙНИХ ГРОМАД ПОДІЛЛЯ В РАДЯНСЬКОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ 1920-Х РР.	112
---	-----

Соломія Павлишин

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА ПРИКЛАДІ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ СТЕПАНА БАНДЕРИ	116
---	-----

Наталія Шепітак

ВИВЧЕННЯ ПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ М. КАЛУШ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	122
--	-----

Людмила Бабій

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА РУМУНСЬКОЇ ОКУПАЦІЙНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ПО ВІДНОШЕННЮ ДО УКРАЇНЦІВ ВІННИЧЧИНИ ПОЧАТКОВОГО ПЕРІОДУ ЇЇ ОКУПАЦІЇ	129
---	-----

Дмитро Каліберда

РЕЛІГІЙНЕ ВІДРОДЖЕННЯ ЧИ ПІДПІЛЛЯ?: ЦЕРКОВНЕ ЖИТТЯ НА ВІННИЧЧИНІ В КОНТЕКСТІ РАДЯНСЬКОЇ АТЕЇСТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ 1950-1960 РОКІВ.....	131
---	-----

Вікторія Хотинська

РОЛЬ УГКЦ В КОНСОЛІДАЦІЇ НАЦІЇ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2014-2024 РР.: КАПЕЛАНСТВО ТА ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ.....	134
--	-----

Артур Прилюк

ДИНАМІКА ЕТНОГРАФІЧНОЇ МАПИ СХІДНОЇ УКРАЇНИ.....	138
--	-----

Андрій Марков

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ ТА БІЛОРУСЬКІ ПРОТЕСТИ 2020 Р.: СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ	144
--	-----

Віктор Пронько

ПОХОВАЛЬНО-ПОМИНАЛЬНІ ЗВИЧАЇ І ОБРЯДИ У С. ДЕРЕБЧИН (ЖМЕРИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)	149
--	-----

Тамара Гасєвська

СВЯТО ІВАНА КУПАЛА В С. САМГОРОДКУ ХМІЛЬНИЦЬКОГО РАЙОНУ (КОЛИШНЬОГО КОЗЯТИНСЬКОГО) ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	152
---	-----

Микола Білик

ВЕСІЛЬНІ ЗВИЧАЇ ТА ОБРЯДИ С. БАБИН ЩО НА ВІННИЧЧИНІ.....	155
--	-----

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

Сніжана Богатко

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ПІД ЧАС ЕПІДЕМІЇ ЧУМИ У XIV СТ.	159
---	-----

Катерина Гноєва

МІСТО-МУЗА: ЯК УМАНЬ НАДИХАЛА ВЕЛИКИХ ТВОРЦІВ.....	161
--	-----

Юрій Бідун

СПРАВА БУДІВНИЦТВА ЖИТЛОВИХ КВАРТИР ДЛЯ ВИКЛАДАЧІВ КИЇВСЬКОЇ ДУХОВНОЇ СЕМІНАРІЇ (1903-1904 РР.).....	166
---	-----

Ліза Гоцій

КРИМІНАЛЬНІ ЗЛОЧИНИ В ЛІТИНСЬКОМУ ПОВІТІ У СІЧНІ-КВІТНІ 1918 РОКУ	168
--	-----

Вікторія Шевчук

МІЛІЦІЯ ЯМПІЛЬСЬКОГО ПОВІТУ НАВЕСНІ 1918 РОКУ: КАДРОВИЙ СКЛАД ТА ФУНКЦІОНАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ.....	172
---	-----

Максим Сівак

ВИБОРИ ДО УКРАЇНСЬКИХ УСТАНОВЧИХ ЗБОРІВ У С. РАЙКІВЦІ ПРОСКУРІВСЬКОГО ПОВІТУ.....	175
--	-----

Богдана Бойчук

ПОЛІТИКА ПАЦИФІКАЦІЇ НА ЗЕМЛЯХ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ В 1930-ТІ РОКИ	178
---	-----

Юлія Присяжнюк

ОЛЕКСАНДР ГАНЖА – ВИДАТНИЙ МИТЕЦЬ ІЛЛІНЕЧЧИНИ.....	181
--	-----

Вікторія Гриняк

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЛЕМКІВ МОНАСТИРИЩИНИ.....	184
---	-----

Богдана Васевич

ВПЛИВ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ (РЕГІОНАЛЬНИХ) ІДЕНТИЧНОСТЕЙ	188
---	-----

Наталія Якубів

СТАРТАП ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ПАМ'ЯТКОХОРОННОЇ РОБОТИ В ШКІЛЬНОМУ ТА СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	192
--	-----

Віктор Танасієнко

ПЕРША СУДОВА РЕФОРМА В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ	196
--	-----

Микола Побережнюк

ЄВРЕЙСЬКІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ СМТ. ТОМАШПІЛЯ НА ВІННИЧЧИНІ	199
---	-----

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	203
-----------------------------	-----

єпархії 1904 р. цей проект було визнано нереальним («неосуществим») через відсутність коштів і цим його було відхилено[1].

Висновки. Отже, проблема забезпечення викладачів семінарії була піднята у 1903 році на єпархіальному з'їзді духовенства Київщини. Очевидно, щоб надати більшої ваги та масштабувати порушену проблему, обговорювалося питання забезпечення службовим житлом не лише викладачів семінарії, а ще й духовних училищ – Києво-Софійського, Києво-Подільського, а також жіночих. Було створено спеціальну комісію що детально розглянула порушену справу. Причинами її порушення була низька заробітна плата викладачів і дороговизна оренди житла в Києві. Планувалося побудувати будинок на, як мінімум, 39 квартир. При цьому, при аналізі комісії брався до уваги сімейний стан орендарів («сімейні» чи «неодружені/незаміжні»).

Фактично, вже до кінця 1904 року питання створення житлових квартир для викладачів духовних семінарії та училищ було закритим. Спершу найвагомішою перешкодою для здійснення порушеного задуму стала відсутність вільної земельної ділянки потрібної площі, а пізніше до цього додалася ще й нестача коштів.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Журналы засѣданій XX Кіевскаго єпархіального съѣзда депутатовъ духовенства съ 1 по 9 ноября 1904 года // Киевские епархиальные ведомости. 1905. № 3 (16 января)
2. Ільчишин С.В. Історія Київської духовної семінарії в 1817-1867 роках: дис. ... канд. богослов'я: / Ільчишин Сергій Васильович: Українська Православна Церква, Київська Духовна Академія, Свято-Успенська Києво-Печерська Лавра – Київ, 2018. – 305 с.
3. ЦДІАУ, м. Київ, ф. 712, оп. 4: 1904 р., спр. 321: Ходатайства правления семинарии перед синодом духовенства о представлении квартир преподавателям семинарии. 8 арк.

Ліза Гоцій

*студентка 4 курсу гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(о. п. «Середня освіта. Історія»)*

КРИМІНАЛЬНІ ЗЛОЧИНИ В ЛІТИНСЬКОМУ ПОВІТІ У СІЧНІ—КВІТНІ 1918 РОКУ

Анотація: У статті аналізується криміногенна ситуація на теренах Літинського повіту у січні-квітні 1918 р. Охарактеризовано загальну суспільно-політичну ситуацію в краї, яка безпосередньо впливала на прояви анархії та вчинення правопорушень. Продемонстровано участь неорганізованих солдатських формувань у дестабілізації становища на Поділлі.

Ключові слова: Літинський повіт, злочин, кримінал, міліція, анархія, правопорядок, погром.

Abstract: The article analyzes the crime situation on the territory of Lytyn County in January-April 1918. The general social and political situation in the region

which directly influenced manifestations of anarchy and the commission of offenses is characterized. The participation of unorganized soldier formations in destabilization of the situation in Podillya is demonstrated.

Key words: *Lytyn County, crime, police, anarchy, law and order, pogrom.*

Доба Української революції 1917–1921 рр. з цілком об'єктивних підстав привертає сьогодні до себе прискіпливу увагу не лише науковців, а й ширші кола громадськості. Цьому є досить просте пояснення. Саме в цей період українцям вдалося реалізувати свої державницькі устремління, що виразилося в проголошенні УНР та подальшому набуті статусу незалежності. І хоча досвід національного державотворення на цьому етапі суспільного розвитку не увінчався успіхом, проте ми маємо можливість скористатися досягненнями наших попередників у різних царинах державотворчої практики, так само як і врахувати допущені ними помилки.

Сьогодні виглядають особливо цінними ті студії, в яких на основі широкої джерельної бази розглядаються різні аспекти державотворення знакової доби на мікрорівні, власне в яких аналізуються події та процеси на рівні окремих губерній, повітів, волостей, міст, містечок та сіл. Літинський повіт не становить у цьому відношенні жодного винятку. Ба більше, завдяки інтелектуальним зусиллям О. Гусєва, С. Гусєва [1], О. Реєнта, В. Рекрута [2], В. Адамського [3] та інших дослідників ми маємо можливість простежити за розгортанням революційних подій на теренах цього краю.

Проте тема далека від свого вирішення. У пропонованому повідомленні ставиться за мету проаналізувати криміногенну ситуацію в Літинському повіті на початку 1918 р., власне заключному етапі урядування структур Центральної Ради. Дослідження цієї проблематики допоможе більш глибоко зрозуміти загальні умови, в яких довелося працювати місцевим органам державної влади самоврядним структурам.

Позаяк скоєних у цей період злочинів було досить багато, то в силу об'єктивних причин ми виокремимо лише ті із них, які, на душу думку, мали значний суспільний резонанс або характеризувалися певною особливістю.

У січні місяці в Літинському повіті можна виділити декілька злочинів. Найбільше скоєних протиправних дій було зафіксовано с. Курилівці, зокрема вчинено напад на землевласника, під час якого було розгромлено дім і спалено поле. В селі Лозни ввечері близько тридцяти озброєних чоловіків увірвалися на місцеву цукроварню і пограбували її. В селі Великі-Митники вночі було здійснено напад на жителя села, у якого пограбовано все майно. Така ж ситуація сталася в селі Білий-Рукав. В селі Терешпіль на мешканця села було здійснено озброєний напад, розгромлено його маєток і викрадено тварин та майно. В селах Сербівка та Чепелі також було здійснено грабежі. В селі Митники пограбовано два льохи, вкрадено більше як 300 пляшок вина і 160 літрів горілки, після чого все було випито і потім злочинці почали грабувати господарське майно. Завершився напад підпалом будинків. В селах Пагурці та Томашпіль також здійснені напади на землевласників, після чого будинки спалили. Під час нападу на землевласника у с. Маркуші останнього було вбито [4, 76–78].

Лютий 1918 р. характеризувався наступними проявами злочинних дій. В селі Сьомаки група людей з іншого села цього ж повіту розпочала грабувати господарство землевласника. Дізнавшись про цю подію, жителі села громадою прийшли до маєтку і ввіймали 6 чоловіків, одного з яких убили. В селі Стасів-Майдан вночі троє озброєних злочинців із самопалами напали на будинок Павла Сакевича і підстрілили його. В селі Багрівці також було вчинено грабів на маєток і під тиском смерті господар змушений був відступити, тому було

викрадене його майно. В селі Куманівці вночі сім злочинців напали на будинок господаря, катували його, після чого, забравши коштовні речі, утекли. В селі Крупин грабіжники напали на землевласника, а в селі Вонячин під час схожого нападу ще й було вбито людину [4, арк. 78–80].

У березні 1918 р. анархійні тенденції не припинялися. У повіті було зафіксовано наступні злочини. В селі Терешпіль серед білого дня парубки Степан Білоус, Григій Павельчук, Пилип і Павло Тарасенки та ще четверо парубків напились зробленої горілки і почали вести себе неналежним чином. У будинку біля волосної управи повибивали вікна. Для припинення цих руйнувань зібралось багато людей, зокрема прийшов Денис Зиліпєвський. Він закликав злочинців припинити протиправні дії, проте його заклики не були почуті. Парубки накинулись на Дениса і в цій бійці було убито двоє чоловіків, а декілька людей побито і поранено [4, арк. 83].

В селі Лисогірка на шляху було знайдено два убитих чоловіка, вони були рідними братами Степан та Василь, на їх тілах знайдено кілька кульових ран, але хто вчинив убивство невідомо. В селі Ріжок-Микулинський було здійснено набіг на будинок Петра Маліновського. Вночі злочинці прибігли до будинку і почали бити в двері, проте його вдома не було. Донька, яка перебувала вдома, одразу побігла за батьком. Коли Петро прийшов до будинку, то невідомий чоловік накинувся на нього. Петро вистрелив і вбив чоловіка, а у вбитому він впізнав мешканця сусіднього міста [4, арк. 84].

В місті Хмільнику вночі двоє чоловіків возили горілку й збували в місцеві прилавки, під час яких вони отримали хабар. В селі Бірків було здійснено напад і знайдено труп чоловіка, хто його вбив – невідомо. В селі Дубова вночі на будинок Ярини Микитченко прийшли три її односельчанина Дмитро Ларинчук, Роман Борсинчук і Кузьма Гринченко та попросили відкрити двері в хату. Ярина не відкрила, тоді вони розбили вікно і через нього залізли в будинок. У ньому перебував також Яків Микитченко, якого зловмисники поранили, але вибіг на двір, то впав і помер [4, арк. 81].

В селі Ріжок-Микулинський ввечері три невідомих, які були озброєні, убили мешканця села в його будинку, після чого пограбували його і втекли у ліс. В селі Зиновінці ввечері до місцевого жителя ввірвались восьмеро озброєних людей і почали погрожувати, вимагали гроші, після чого вони вкрали коштовні речі та більше як 12630 карбованців та втекли. В селі Сахни мешканцями села затримано шайку злочинців з дев'яти чоловік з різних сіл. Зібралась вся громада і вчинила самосуд, декількох злочинців розстріляли, а троє померли від побоїв [4, арк. 82].

У квітні 1918 р. ми виокремимо наступні злочини, здійснені у Літинському повіті. В селі Дяківці по дорозі з міста Літина в село начальником повітової міліції затримані мешканці села Людавка Вінницького повіту Василь і Юхим Глуховичі та Федір Сизов з краденими кіньми. Дізнання з злочинцями проведено і надіслано начальнику міліції першого відділення.

На ярмарку у Вінниці був затриманий мешканець с. Лукашівка Федір Вітюк, який вкрав коней у Федора Більдія. Дізнання з злочинцем надіслано судовому слідчому третього відділу Літинського повіту.

В селі Лука-Барська Савка Тунда, Григій Левченко, Олександр Ільченко і Омелько Куцак вбили злодія, свого ж таки односельчанина Івана Іщенка, і поховали його без домовини і обрядів [4, арк. 63].

В селі Микулинці вночі з 7 на 8 квітня в будинок мешканця села Ясінського кинуто бомбу, від вибуху якої було вбито жінку Ясінського, а його самого важко поранено. На наступний день зранку злочинців знайшли. Ними виявилися міські селяни. Зібралась громада і над одним злочинцем зробили самосуд. Його вбили

і поховали без жодного обряду. Пізніше було сповіщено в повітовому міліцію. Начальник міліції з гуртом міліціонерів негайно виїхав в с. Микулинці і припинив подальший самосуд. У справі зроблене дізнання і злочинці надіслані судовому слідчому третьої дільниці Літинського повіту.

У ніч на 23 березня було зроблено розбійний напад на жителя села Сахни Афанасія Лисенка. Як самому Лисенку, так рівно і його доньці були нанесені тяжкі пошкодження шашками. Жителям с. Сахни вдалося встановити, що в цю ніч вдома не ночували односельці Федось Паська, який, будучи затриманим і побитим, зізнався в причетності в цьому нападі, причому видав і інших співучасників: двох з села с. Барської-Луки, трьох з села Лозни, одного з села Івчи і одного з села Буцні. Всі ці люди під впливом нанесених їм тяжких побоїв зізнались в ряді злочинів і крадіжок, заподіяних ними за участі інших людей в різний час. Жителі с. Сахни і навколишніх сіл, переважно демобілізовані солдати, озброївшись гвинтівками, вчинили над ними самосуд, а саме: трьох розстріляли, а п'ятеро померли від нанесених їм тяжких побоїв. Перед розстрілом селяни створили з декількох осіб слідчу комісію, яка й підписала смертний вирок. Вбиті ніби видали і інших злодіїв з різних сіл, а тому в селі Сахни створили з демобілізованих солдат «банду», яка роз'їжджає по окружним селам і під виглядом обшуків злодіїв, затримує і б'є різних людей. Хто сплачує вказані суми грошей, того відпускають. «Банда» ніякої влади не визнає, говорить, що тепер народне правління і на основі цього вони можуть робити все.

24 березня до с. Сахни були відправлені старший міліціонер Кіндзерський та молодший міліціонер Скакунь. Однак їх затримали, обеззброїли і після довгих побоїв та погроз розстріляти, таки відпустили. Представнику волосної управи, який також приїхав в село Сахни на розслідування, вдалося уникнути насилля тільки завдяки тому, що «банда» ця кудись виїхала до інших сіл. Не маючи змоги справитися самостійно з злочинцями, місцева управа просила допомогти навести лад за допомогою загону військ, який слід було направити в село [4, арк. 70].

Архівна справа, з якої ми почерпнули оприлюднену інформацію про злочинні дії на теренах Літинського повіту, містить також чимало звітів міліціонерів різного рангу, в яких ґрунтовно описано процес дізнання в окремих справах [4, арк. 72]. Однак у межах нашого виступу ми не маємо можливості зробити їхній аналіз.

Отже, на початку 1918 р. криміногенна ситуація на теренах Літинського повіту, як і загалом на Поділлі, характеризувалася масовим застосуванням зброї для вчинення різного роду злочинів. Цьому сприяв той фактор, що влада у регіоні постійно змінювалася, а формування підрозділів міліції наражалось на багато труднощів. За цих обставин селяни доволі часто вдавалися до самосуду, що ще більше ускладнювало криміногенну ситуацію. Однак і за цих непростих умов інститути влади намагалися взяти ситуацію під контроль, хоча давалося це непросто.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Гусєв О. В., Гусєв С. О. Історія Літина. З найдавніших часів і до початку ХХ століття. Вінниця: ТД «Едельвейс и К», 2004. 90 с.
2. Реєнт О. П., Рекрут В. П. Нариси життя Літинщини 1917–1921 рр.: революційні події та повсякденність. Київ: Інститут історії України НАН України, 2017. 298 с.
3. Адамський В. Р. Літинський повітовий комісар у революційну добу (березень 1917 – квітень 1918 рр.). *Хмельницькі краєзнавчі студії*: наук.-краєзн. зб. / ред. кол.: Л. В. Баженов (гол.) та ін. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2020. Вип. 25. С. 21–30.

4. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 1793. Оп. 1. Спр. 41. 711 арк.

Вікторія Шевчук
*студентка 3 курсу гуманітарного факультету
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(о. п. «Середня освіта. Історія»)*

МІЛІЦІЯ ЯМПІЛЬСЬКОГО ПОВІТУ НАВЕСНІ 1918 РОКУ: КАДРОВИЙ СКЛАД ТА ФУНКЦІОНАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Анотація: У повідомленні аналізується професійна діяльність міліції Ямпільського повіту навесні 1918 р. у наведенні правопорядку на теренах краю. Охарактеризовано кадровий склад підрозділів повітової міліції та продемонстровано їхню роботу із забезпечення правопорядку. Зосереджено увагу на питанні залучення іноземних військ для встановлення спокою у населених пунктах.

Ключові слова: міліція, Ямпільський повіт, кадровий склад, злочинність, правопорядок, анархія.

Abstract: The article analyzes the professional activity of the Yampil County police in spring of 1918 in maintaining law and order in the territory of the region. The personnel composition of the district police departments is characterized and their law enforcement work is demonstrated. Attention on the issue of foreign troops involvement to establish peace in localities is focused.

Key words: police, Yampil County, personnel, crime, law and order, anarchy.

Після Лютневої 1917 р. революції в Росії, коли за лічені дні інститут самодержавства був ліквідований, а йому на зміну утворено Тимчасовий уряд, уся державна система управління зазнала радикальних змін, зокрема на місцевому рівні. Серйозних трансформацій зазнали і правоохоронні органи. Замість поліції, яка розпускалася, створювалися підрозділи міліції. Цей процес відбувався досить непросто. Поділля не становило у цьому плані жодного винятку.

В історіографічній літературі новітнього періоду зроблена спроба проаналізувати реалізацію змін в правоохоронних органах на різних етапах революційної доби, зокрема на прикладі Подільського регіону [1; 2; 3; 4]. Однак тема настільки змістовна, а місцева специфіка настільки унікальна, що перед дослідниками постає чимало питань, які потребують свого подальшого вивчення.

У пропонованому повідомленні ставиться за мету проаналізувати кадровий склад та функціональну діяльність міліції Ямпільського повіту в заключний період функціонування інститутів Української Центральної Ради.

Навесні 1918 р. міліція в Ямпільському повіті виступала частиною системи органів внутрішньої безпеки Української Народної Республіки. В цей період міліція мала за завдання забезпечувати порядок та безпеку на території повіту, боротися зі злочинністю та забезпечувати виконання законів.

Кадровий склад міліції Ямпільського повіту складався в основному з місцевих жителів, які були наділені владними повноваженнями для забезпечення законності та порядку. Більшість членів міліції могли бути добровольцями, що